

Vårt Dnr: E-20170227-1
Vår ref: Inger Svedmyr

Utbildningsdepartementet,
103 33 Stockholm
Er referens:

u.remisssvar@regeringskansliet.se

Diarienummer: U2016/04660/GV

Yttrande över remissen: Betänkandet En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77)

1 Sammanfattning

För gruppen barn med funktionsnedsättningen elöverkänslighet gäller tre villkor som stavas: Tillgänglighet, tillgänglighet och tillgänglighet.

Att göra gymnasieskolan tillgänglig är enligt *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* en skyldighet för konventionsstater enligt bl a artiklarna listade nedan:

Artikel 7 Barn med funktionsnedsättning

1. Konventionsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder som behövs för att säkerställa att barn med funktionsnedsättning fullt åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på lika villkor som andra barn.

2. I alla åtgärder som rör barn med funktionsnedsättning ska barnets bästa komma i främsta rummet.

Artikel 9 Tillgänglighet

[Om tillgänglighet till såväl *fysisk miljö* som t ex skolor, som till *tjänster* för personer med funktionsnedsättning].

Elöverkänsliga barn/ungdomar behöver:

- Tillgängliga lokaler
Tillgänglighet betyder en bra elmiljö utan exponering från trådlös teknik av någon form samt låga nivåer av elektriska och magnetiska fält. Den kan också omfatta speciell belysning (glödljus) med låga emissioner av såväl elektromagnetiska fält som blått eller ultraviolett ljus.
- En förstående skola. Det omfattar såväl skolläring som lärare och övriga elever.

FN:s konvention säger specifikt angående utbildning (texten kopierad från Bilaga 2 i Ds 2008:23, ”FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning”, från regeringen.se):

Artikel 24 Utbildning

1. Konventionsstaterna erkänner rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning. För att förverkliga denna rätt utan diskriminering och på lika villkor, ska konventionsstaterna säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och livslångt lärande inriktat på

Elöverkänsligas Riksförbund _____ Medlem i Handikappförbunden

Post- och Besöksadress	Telefon	Fax	E-post	Org.nr.	Plusgiro	Bankgiro
Blåsutvägen 53 121 36 JOHANNESHOV Stockholm	08-712 90 65	08-712 89 48	info@eloverkanslig.org	812400-9484	67 84 45-8	788-2970

- a) full utveckling av den mänskliga potentialen och känslan för värdighet och egenvärde samt förstärkning av respekten för de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna och den mänskliga mångfalden,*
- b) utveckling av personlighet, begåvning och kreativitet hos personer med funktionsnedsättning samt av deras mentala och fysiska färdigheter till deras fulla möjligheter, samt*
- c) att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att effektivt delta i ett fritt samhälle.*

2. För att förverkliga denna rätt, ska konventionsstaterna säker-ställa att

- a) personer med funktionsnedsättning inte utestängs från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning och att barn med funktionsnedsättning inte utestängs från kostnadsfri obligatorisk grundutbildning eller från undervisning som följer efter grundutbildning, på grund av funktionsnedsättning,*
- b) personer med funktionsnedsättning, på samma villkor som andra, får tillgång till en integrerad och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet och till undervisning som följer efter grund-utbildning på sina hemorter,*
- c) skälig anpassning erbjuds utifrån personliga behov,*
- d) personer med funktionsnedsättning ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet för att underlätta deras ändamålsenliga utbildning, samt*
- e) ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder erbjuds i miljöer som erbjuder största möjliga akademiska och sociala utveckling som är förenlig med målet.*

Vi måste tyvärr konstatera att Betänkandet ”En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77)” inte i rimlig omfattning behandlar tillgänglighetsaspekten som avgörande faktor för att vissa grupper såsom t ex elöverkänsliga elever, ska kunna påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Därmed har man missat huvudpunkten ”för alla” i Betänkandet.

2 Bakgrund

Elöverkänsligas Riksförbund är en handikapporganisation som organiserar personer med funktionsnedsättningen elöverkänslighet.

Förbundet är medlem i Handikappförbunden som organiserar 39 handikappförbund.

Förbundet har för närvarande drygt 2500 medlemmar.

Enligt Miljöhälsorapporten 2009 från Socialstyrelsen är 3,2 % av den vuxna befolkningen elöverkänsliga. Det motsvarar över 300 000 personer. Cirka 0,4 % är svårt drabbade. Elöverkänslighet är en erkänd funktionsnedsättning och elöverkänsliga omfattas av ”Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken” antagen av riksdagen den 11 maj år 2000.

I FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som EU har antagit och Sverige ratificerat är det ”universellt utformade samhället” en central utgångspunkt.

Elöverkänsligas Riksförbund _____ **Medlem i Handikappförbunden**

Post- och Besöksadress	Telefon	Fax	E-post	Org.nr.	Plusgiro	Bankgiro
Blåsutvägen 53 121 36 JOHANNESHOV	08-712 90 65	08-712 89 48	info@eloverkanslig.org	812400-9484	67 84 45-8	788-2970

Stockholm

De kraftiga utbyggnaden av trådlös teknik de senaste 20 åren har medfört en mycket försämrad tillgänglighet i hela samhället för elöverkänsliga. Detta har skett trots att allt fler varningssignaler kommer från olika håll, såsom resolutioner och deklARATIONER från internationella organ (se nedan), i form av forskningsrapporter och inte minst, de drabbades dokumenterade erfarenheter. Resolution 1815 (2011)¹ från Europarådet uppmanar medlemsländerna bland annat att:

8.1.4. ägna särskild uppmärksamhet åt elöverkänsliga människor som lider av ett syndrom som medför överkänslighet mot elektromagnetiska fält och införa särskilda åtgärder för att skydda dem, inklusive att inrätta strålningsfria zoner som inte täcks av trådlösa nätverk; Fler angelägna råd återfinns i den kompletta resolutionstexten (svensk översättning bifogas).

Den 31 maj 2011 tillkännagav WHO:s cancerforskningsorgan IARC att de beslutat att klassificera radiofrekventa elektromagnetiska fält, som de långt tidigare gjort med lågfrekventa magnetfält, såsom "Class 2B carcinogen", det vill säga som möjligen cancerframkallande, i samma grupp som DDT och bly².

Den 11 maj 2015 lämnade 190 forskare från 39 länder in en uppmaning till FN, FN: s medlemsstater och Världshälsoorganisationen (WHO) där man begär att de [FN] antar mer skyddande riktlinjer för exponering för elektromagnetiska fält (EMF) och trådlös teknik, med hänsyn till allt starkare bevis för risker.

Forskarna bakom "International EMF Scientist Appeal"³, uppmanar generalsekreteraren och FN-anslutna organ att främja förebyggande åtgärder för att begränsa EMF-exponeringar och att utbilda allmänheten om hälsoriskerna, i synnerhet för barn och gravida kvinnor.

3 Våra synpunkter på remissen

Sida Underlag/referens med *kursiv* stil, våra kommentarer med rak stil

---

Del 1

---

4 Påbörja och fullfölja studier i gymnasieskolan

Sid 173 ***4.4 Sammanfattande iakttagelser***

*[...] Genomgången visar att andelen ungdomar som lämnar grundskolan utan att vara behöriga till något av gymnasieskolans nationella program har ökat de senaste åren.
[...]*

Att andelen elever som är behöriga att söka till gymnasieskolan har sjunkit de senaste åren kan till stor del förklaras med nya sämre undervisningsmetoder.

Enligt grunddata i den PISA-rapport som kom 2012 har införandet av datorer och läsplatlor i undervisningen medfört kraftiga försämringar av elevernas resultat (se diagrammet nedan (data ur OECD:s databas PISA 2012). Bland annat så framgår det att

---

1 Resolution 1815 (2011) länk till originaltext på engelska:

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewPDF.asp?FileID=17994&lang=en>

2 Meddelande om IARC:s (International Agency for Research on Cancer) klassificering av radiofrekventa fält inklusive de som kommer ifrån moderna kommunikationsutrustning och mobiltelefoner som möjligen cancerframkallande, länk till IARC:s meddelande: http://www.iarc.fr/en/media-centre/pr/2011/pdfs/pr208_E.pdf

3 Länk till pressmeddelandet: i original på engelska:

https://emfscientist.org/images/docs/EMF_Scientist_Press_Release_5-1-2015.pdf

Svensk översättning: https://emfscientist.org/images/docs/transl/Swedish_EMF_Scientist_Appeal_2015.pdf

Elöverkänsligas Riksförbund _____ **Medlem i Handikapppförbunden**

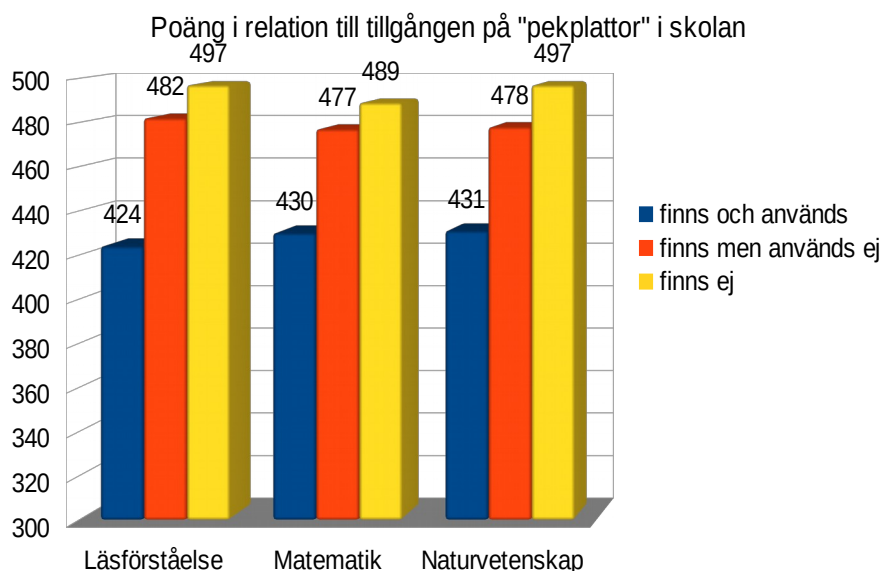
Post- och Besöksadress	Telefon	Fax	E-post	Org.nr.	Plusgiro	Bankgiro
Blåsutvägen 53 121 36 JOHANNESHOV Stockholm	08-712 90 65	08-712 89 48	info@eloverkanslig.org	812400-9484	67 84 45-8	788-2970

Sida Underlag/referens med *kursiv* stil, våra kommentarer med rak stil

elever som använt läsplattor i undervisningen i genomsnitt fick ca 70 poäng mindre i alla de tre ämnen som ingick (läsförståelse, matematik och naturkunskap) än de elever som inte haft tillgång till läsplattor!

PISA 2012 Sverige, resultat i läsförståelse, matematik och naturvetenskap

Källa: OECD PISA 2012

Sid 177 **5 Studieavbrott och ofullständiga studier – orsaker och effektiva åtgärder**

Enligt utredningens direktiv ska utredningen analysera och föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning och därmed få de kunskaper som behövs såväl i arbetslivet som för fortsatta studier. Regeringen menar att det behövs en bredd av insatser för att motverka studieavbrott och skapa en attraktiv gymnasieskola för alla. Det är också av stor betydelse att ungdomar som har avbrutit en gymnasieutbildning ges möjlighet och motiveras att återgå till sådan utbildning. 1

Den vanligaste anledningen till att en elöverkänslig elev tvingas avbryta sin gymnasieutbildning är att hon/han inte klarar av miljön i skolan, då särskilt användningen av trådlös teknik. Elevers användning av mobiltelefoner är mer sällan svår att hantera. Insamling av mobiltelefoner innan lektionen börjar sker redan idag i många skolor, av rent pedagogiska skäl.

I svåra fall kan, på grund av elöverkänslighet, en elev tvingas att fly till en bostad långt från tidigare skola och klasskamrater. Det är då särskilt viktigt att alla åtgärder vidtas så att eleven kan fullfölja sina studier. Exempel på åtgärder kan vara olika typer av distans- eller hemundervisning samt anpassning av en undervisningslokal på den nya bostadsorten.

Sida Underlag/referens med *kursiv* stil, våra kommentarer med rak stil

---

26 Konsekvenser

Sid 789 **26.1 Kraven för konsekvensanalys**

[...] Utredningen ska enligt dessa angivelser särskilt redovisa vilka konsekvenser förslagen får för vuxenutbildningen, barnrättsperspektivet utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter och behovet av tillgänglighet samt för förutsättningarna för full delaktighet i utbildning för elever med funktionsnedsättning.

Vi saknar en grundlig analys av vad den bristande tillgängligheten i gymnasieskolan medför för gruppen elever med funktionsnedsättningen elöverkänslighet, liksom för andra grupper med liknande problematik, t ex allergiker och doft- och kemikalieöverkänsliga.

Tänkbara lösningar kan vara åtgärder för att förbättra den fysiska miljön i skolan eller när det inte räcker, anpassad skolgång såsom hem- och/eller distansundervisning.

För Elöverkänsligas Riksförbund:

Inger Svedmyr, sakkunnig och Per Segerbäck, sakkunnig

Bilaga: Resolution 1815 (2011) från Europarådet i svensk översättning (PDF)